LAUSUNTO

5.2.2025

Maa- ja metsätalousvaliokunta
mmv@eduskunta.fi
Eduskunta

Viite: VNS 7/2024 vp Valtioneuvoston selonteko YK:n kestävän kehityksen toimintaohjelma Agenda2030:n toimeenpanosta

Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK r.y. kiittää mahdollisuudesta kommentoida Suomen nykytilannetta Agenda2030:n toteuttamisessa, hallituksen keskeisiä toimia kunkin kestävän kehityksen tavoitteen osalta Suomessa ja maailmanlaajuisesti sekä toimeenpanon organisoinnin ja sen seurannan ja arvioinnin mekanismeja.

MTK kokosi viime vuonna oman työohjelman maaseutuelinkeinojen kestävyydestä ja vastuullisesta toiminnasta. Rakennamme yhdessä jäsentemme kanssa maaseudun kestävää huomista. Meille tärkeitä osioita ovat kestävä ja vastuullinen ruuantuotanto, perhemetsätalous ja maaseudun yrittäjyys. Tässä työssä olemme rakentaneet yhdessä tutkimuksen kanssa ilmastotiekartan, luonnon monimuotoisuuden tiekartan, maaperäohjelman ja vesiohjelman. Lisäksi käsittelimme maaseudun elinvoimaisuutta, kiertotaloutta, eläinten hyvinvointia ja laajaa kokonaisuutta datasta, tekoälyn soveltamisesta sekä datatalouden reiluista pelisäännöistä. MTK on toteuttamassa kehitysyhteistyöhankkeita FFD:n jäsenenä pääpainopisteenä Itä-Afrikka. Työohjelman valmistelu nosti esiin maa- ja metsätalouden sekä maaseudun laajan kytkennän YK:n kestävän kehityksen tavoitteisiin (SDG).

Valtioneuvoston selonteko antaa kattavan kuvan hallinnon työstä 17 kestävän kehityksen tavoitteiden ympärillä. Kommentointi olisi helpompaa ja mielekästäkin, jos SDG-tavoitteiden saavuttamista analysoitaisiin kytkemällä yhteen eri SDG-tavoitteet. Erityisesti kansainvälinen ulottuvuus selonteossa nyt kärsii, kun eri tavoitteet on pyritty analysoimaan erillisinä asioina, jolloin asioiden linkitys toisiinsa jää puutteelliseksi.

Muutama selonteon esiin nostama ajatus Suomesta

(1) Poistaa köyhyys sen kaikissa muodoissa kaikkialta

Suomen analyysi on yleistasolla riittävä. Jos Suomea tarkasteltaisiin myös erillisiä alueina, paljastaisi käsittely laajemman haasteen maaseudun ja kaupungin välillä ja ennen kaikkea itä-länsisuunnassa olevat erityiskysymykset. Pienituloisuus, sosiaaliturva, syrjäytyminen ja palveluiden saavutettavuus ja digiköyhyys vain esimerkkeinä, joissa maan sisällä asioiden todellisuus näyttäytyy erilaiselta.

(2) Poistaa nälkä, saavuttaa ruokaturva, parantaa ravitsemusta ja edistää kestävää maatalloutta.

Suomi on maailman pohjoisin maatalousmaa, joka on pystynyt säilyttämään n. 80 – 85 %:n laskennallisen omavaraisuuden ruuantuotannossa. Voimme olla ylpeitä saavutuksestamme globaalissa toimintaympäristössämme, jota ovat ravisuttaneet niin korona kuin

Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
PL 510 (Simonkatu 6) • 00101 Helsinki
Puhelin 020 4131 • Faksi 020 413 2403
Y-tunnus 0215194-5 • www.mtk.fi

Central Union of Agricultural Producers and Forest Owners (MTK)
PO Box 510 (Simonkatu 6) • FI-00101 Helsinki
Telephone +358 20 4131 • Fax +358 20 413 2403
Business code 0215194-5 • www.mtk.fi

mm. Venäjän hyökkäyssota. Ruuantuottajien toimeentulohaasteet on tunnistettu ja monia työryhmiä on ollut ratkomassa tätä ongelmaa. Tulokset ovat valitettavasti jääneet poliittisista toiveista huolimatta vaatimattomiksi. Meillä on edelleen tulohaasteita maataloudessa, mikä heijastuu alan houkuttelevuuteen niin omistajanvaihdosten kuin rahoittajienkin kautta sekä. Kannattavuushaasteet näkyvät myös viljelijöiden jaksamisessa.

Toisin kuin Ruotsissa, Suomessa korostetaan ruokasuosituksissa välimerellistä ruokavaliota, joka unohtaa kestävän kehityksen tavoitteiden toteutumien omassa lähipiirissä eli Suomen taloudellinen, sosiaalinen ja ekologinen kestävyyden tasapainoinen huomiointi. Välimerellinen ruokavalio on myös osin mielikuva, jota mm. Politico arvioi juuri kriittisesti nostaen esiin Italian korkeat paikalliseen ruokavalioon liittyvät terveydenhoitokustannukset https://www.politico.eu/article/mediterranean-diet-child-obesity-italy-health-europe/.

(3) Taata terveellinen elämä ja hyvinvointi kaiken ikäisille

Selonteon tiivistä analyysiä pitäisi täydentää alueellisella tarkastelulla. Meillä on käsissä vanheneva maaseutu, jolla palveluiden tuottaminen kohtaa hyvin erilaisia haasteita. Toisaalta selonteossa kuvattu kehittynyt vesihuolto ja korkealuokkainen sanitaatio sekä niiden ylläpito ovat kustannuksiltaan merkittävä kysymys haja-asutusalueilla.

MTK:lle on erityisen tärkeää nähdä kytkentä mm. tavoitteeseen (2) liittyen ruuantuotantoon. Hallitus vakinaisti Välitä Viljelijästä konseptin rahoituksen. Se tuo merkittävän täydennyksen yhden elinkeinon haasteiden ratkomiseen.

(4) Taata kaikille avoin, tasa-arvoinen ja laadukas koulutus sekä elinikäiset oppimismahdollisuudet.

Kohdennus korkeakoulutuksessa on alueellisesti tasapainoisen korkeakouluverkon kannalta haaste: ”Uusia aloituspaikkoja suunnataan erityisesti kasvukeskuksiin ja sinne, missä aloituspaikkojen määrä suhteessa nuoriin on alhainen, sekä aloille ja alueille, joilla ennakoidaan merkittävää työvoimapulaa.” Korkeakouluverkolla on tunnetusti vaikutus työpaikkojen syntymiseen ja sitä kautta aluekehitykseen. Maaseutuvaikutusten tunnistaminen koulutustarjonnassa on keskeinen. Tämä koskee kaikentasoista koulutusta.

(5) Saavuttaa sukupuolten tasa-arvo sekä vahvistaa naisten ja tyttöjen oikeuksia ja mahdollisuuksia.

Riittävän laaja analyysi hallituksen toimista

(6) Varmistaa veden saanti ja kestävä käyttö sekä sanitaatio kaikille

Uudessa kansainvälisessä kontekstissa on varmasti tärkeä huomio: ” Suomi varmistaa vesihuollon säilymisen julkisessa omistuksessa ja määräysvallassa.” Vesi tulee olemaan niin sisäisen turvallisuuden kuin kansainvälisten kriisien keskeisimpiä vaikuttajia. Tässä tavoitteessa menestyminen on priorisoitava. Tavoite kytkeytyy myös (3) tavoitteeseen.

(7) Varmistaa edullinen, luotettava, kestävä ja uudenaikainen energia kaikille

MTK pitää tärkeinä selonteossa korotettuja hallituksen toimia

Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
PL 510 (Simonkatu 6) • 00101 Helsinki
Puhelin 020 4131 • Faksi 020 413 2403
Y-tunnus 0215194-5 • www.mtk.fi

Central Union of Agricultural Producers and Forest Owners (MTK)
PO Box 510 (Simonkatu 6) • FI-00101 Helsinki
Telephone +358 20 4131 • Fax +358 20 413 2403
Business code 0215194-5 • www.mtk.fi

- Edistetään biokaasutuotannon kehittämistä ja käynnistämistä sekä biokaasun monipuolista käyttöä. Erityisesti halumme nostaa esiin tarpeen nostaa biokaasun jalostusastetta.
- Uusiutuvan energian osuutta energiantuotannossa kasvatetaan ja edistetään toimia, joiden avulla fossiilisista polttoaineista luovutaan sähkön ja lämmön tuotannossa viimeistään 2030-luvulla.

(8) Edistää kaikkia koskevaa kestävää talouskasvua, täyttä ja tuottavaa työllisyyttä sekä säällisiä työpaikkoja.

Tämän tavoitteen osalta myös jää kaipaamaan alueellista tarkastelua. Hallitus on kiitettävästi pitänyt esillä EU:n itärajan turvallisuuteen liittyviä taloudelliseen aktiivisuuteen liittyviä haasteita. Erityisesti rajan sulkeutumisen jälkeen moni elinkeino on jäänyt vaikeaan tilanteeseen. Vaikka hallituksen toimenpiteet ovat vielä suunnitteluvaiheessa niin Suomessa kuin EU:ssa, olisi niiden mainitseminen tässä kohdassa perusteltua.

MTK:n kannanotot itäisen Suomen osalta linkissä https://www.mtk.fi/-/itaisen-suomen-ohjelmaan-tavoitteet

(9) Rakentaa kestävää infrastruktuuria sekä edistää kestävää teollisuutta ja innovaatioita

Tämä kytkeytyy oleellisesti edellisen kohdan kommenttiin. Kun analysoidaan liikenneverkon kuntoa jää odottamaan maaseudun osalta alempiasteisen liikenneverkon tilannetta. Helposti jää huomiotta, että alempiasteisen tieverkoston merkitys on maaseudun elinkeinoille kriittinen, on sitten kysymys maataloudesta, metsätaloudesta tai esimerkiksi matkailusta. Liikenneverkon kunto sekä alueiden saavutettavuus ovat olennainen osa huoltovarmuutta sekä varautumista.

(10) Vähentää eriarvoisuutta maiden sisällä ja niiden välillä

Tämä kytkeytyy oleellisesti edellisten kohtien kommentteihin. Tiiviistä esityksestä jää kaipaamaan kappaletta maaseudusta ja alueellisesta kehityksestä. Itäisen Suomen tilanne on muuttunut viime vuosina merkittävästi ja vaatii konkreettisia panostuksia alueellisen kehityksen varmistamiseksi.

MTK:n kannanotot itäisen Suomen osalta linkissä https://www.mtk.fi/-/itaisen-suomen-ohjelmaan-tavoitteet

(11) Taata turvalliset ja kestävät kaupungit sekä asuinyhdyskunnat

Selonteosta jää kaipaamaan maaseudun ja kaupunkien symbioosin merkitystä. MTK on teettänyt Destia Oy:n Strategiset liikennejärjestelmät – yksiköllä raportin symbioosin moniulotteista vuorovaikutusta, josta niin kaupungit kuin maaseutu hyötyvät. Kaupunkien ja maaseudun vastakkainasettelu hidastaa niiden välistä symbioosia estäen joustavat palvelu- ja raaka-ainevirrat. Symbioosi on välttämätöntä yhteiskunnalle. https://www.mtk.fi/-/symbioosi Erityistä huomiota on kiinnitettävä niihin seikkoihin, jotka voivat symbioosia uhata tai heikentää.

(12) Varmistaa kulutus- ja tuotantotapojen kestävyys

Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
PL 510 (Simonkatu 6) • 00101 Helsinki
Puhelin 020 4131 • Faksi 020 413 2403
Y-tunnus 0215194-5 • www.mtk.fi

Central Union of Agricultural Producers and Forest Owners (MTK)
PO Box 510 (Simonkatu 6) • FI-00101 Helsinki
Telephone +358 20 4131 • Fax +358 20 413 2403
Business code 0215194-5 • www.mtk.fi

Tarkennuksena selonteon tekstiin ”Suomi on osallistunut aktiivisesti neuvotteluihin EU-komission ehdotuksesta unionin laajuiseksi yritysvastuudirektiiviksi (CSDDD)”. Vaikka direktiivin kohteena on erityisesti suuret yritykset, ovat kaikki toimijat raportointivelvoitteiden piirissä ollessa osa tuotteiden toimitusketjuja. Suomen on myös vielä varmistettava, että yritysvastuudirektiivin tavoitteet vastuuraportoinnin kustannuksista jakautuvat oikeudenmukaisesti toimitusketjussa.

Tavoitetta tukevat maa- ja metsätalouden kiertotalouspohjaiset ratkaisut, joista ravinnekierrot ovat esillä edellisessä teemassa maaseudun ja kaupunkien symbioosi.

(13)Toimia kiireellisesti ilmastonmuutosta ja sen vaikutuksia vastaan

Ei voi olla korostamatta hallituksen tavoitteita ja toimia

- Hallitus päivittää ilmastolain mukaiset ilmastopolitiikan suunnitelmat ja muut keskeiset ilmastopolitiikkaa ohjaavat strategiat vastaamaan Suomen EU-velvoitteita ja ilmastolain tavoitetta hiilineutraaliudesta. Puhtaiden teknologioiden ja investointien edistäminen on osa hallituksen TKI-politiikkaa, energiapolitiikkaa ja teollisuuspolitiikkaa.
- Ilmastotoimet toteutetaan taloudellisesti, ekologisesti, sosiaalisesti ja alueellisesti kestävällä ja oikeudenmukaisella tavalla.
- Hallitus edistää päästövähennysten lisäksi toimia, joilla parannetaan yhteiskunnan kykyä sopeutua ilmastonmuutokseen. Lisäksi tiivistetään yhteistyötä muiden Pohjoismaiden kanssa.

Maankäyttösektorin ilmastosuunnitelma (MISU) on jäänyt tässä selonteossa huomiotta. Maankäyttösektorilla tarkoitetaan maatalousmaan, metsätalouden ja muun maankäytön muodostamaa kokonaisuutta. Valtioneuvoston selonteko maankäyttösektorin ilmastosuunnitelmasta hyväksyttiin 2022. Selonteon toimeenpano on hyvässä vauhdissa maa- ja metsätalousministeriön johdolla. MISUn toimilla vähennetään maankäyttösektorin ilmastopäästöjä sekä vahvistetaan hiilinieluja ja -varastoja.

(14)Säilyttää meret ja merten tarjoamat luonnonvarat sekä edistää niiden kestävää käyttöä

Yhtenä teemana tiiviissä esityksessä on Suomen vesistöjen ja etenkin haavoittuvaa Saaristomeren tilanne. Saaristomeri-ohjelman jatko on tärkeä. Ohjelmassa painotetaan mittakaavaltaan merkittäviä ravinnekiertoja parantavia toimenpiteitä, kuten eläinperäisen ravinteen kiertoa, maaperän pidätyskyvyn parantamista ja ravinteiden poistoa vesistöistä. Maatalouspolitiikan (CAP strategia) keinoin on pyritty tukemaan Saaristomeren kohdistuvia toimenpiteitä kuormituksen hillitsemiseksi. Oleellista on selonteossa mainittu ”hallitus vahvistaa hallinnonalojen ja tutkimuksen kokonaiskoordinaatiota”.

(15)Suojella maaekosysteemejä, palauttaa niitä ennalleen ja edistää niiden kestävää käyttöä; edistää metsien kestävää käyttöä; taistella aavikoitumista vastaan; pysäyttää maaperän köyhtyminen ja luonnon monimuotoisuuden häviäminen

Selonteossa käsitellään laajasti luonnon monimuotoisuuteen liittyviä teemoja. Yksi teema on resurssointi, jonka osalta selonteossa mainitaan tarve lisäpanostuksiin. Kansallisten tavoitteiden lisäksi Suomessa tehtäviin toimiin vaikuttavat voimakkaasti esim. EU:n biodiversiteettistrategia ja EU:n ennallistamisasetus. Jälkimmäisen osalta MTK katsoo

käytännön toimeenpanokelpoisuuden edellyttävän, että kansalliseen ennallistamissuunnitelmaan sisällytettävät toimet ja käytettävissä olevat resurssit vastaavat toisiaan.

MTK ja SLC julkaisivat alkuvuonna 2024 luonnon monimuotoisuuden tiekartan maa- ja metsätaloudelle. Tiekartta tuo esiin, että luonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi tarvitaan erilaisia toimia, jotka ovat vaikuttavia, kustannustehokkaita ja hyväksyttäväksi koettuja. MTK ja metsänhoitoyhdistykset kehittävät aktiivisesti mm. metsänomistajille tarjottavia palveluita ja luonnonarvomarkkinoita, jotka osaltaan edistävät SDG 15 tavoitteen saavuttamista.

Eri elinympäristöt ovat keskenään erilaisessa tilanteessa esim. uhanalaisuusindeksin ja uhanalaisten lajien suhteellisen osuuden perusteella tarkasteltuna. Näiden mittareiden näkökulmasta MTK korostaa tarvetta kiinnittää huomiota myös muihin elinympäristöihin kuin metsiin ja maatalouden perinneympäristöihin, joissa tilanne on osin eräitä muita elinympäristöjä vakaampi. SDG 15 tavoitteen saavuttamisen kannalta MTK pitää tärkeänä eri elinympäristöt tasapainoisesti huomioivaa luontopolitiikkaa.

(16) Edistää rauhanomaisia yhteiskuntia ja taata kaikille pääsy oikeuspalveluiden pariin; rakentaa tehokkaita ja vastuullisia instituutioita kaikilla tasoilla

Riittävän laaja analyysi hallituksen toimista

(17)Tukea vahvemmin kestävän kehityksen toimeenpanoa ja globaalia kumppanuutta

Riittävän laaja analyysi hallituksen toimista

Suomen kansainvälinen työ maa- ja metsätalouden näkökulmasta

Kehityspolitiikan tavoiteasetannassa unohtuu helposti perusasiat: ruokaturva, puhdas vesi, säädyllinen työ. Ruokaturvan toteuttamiseen tarvitaan paikallista bioenergiaa eli polttopuut. Tänäänkin 2,3 miljardia ihmistä lämmittää ruokansa puuhiilellä. On vielä pitkä matka aurinkopaneeleihin ja tuulimyllyihin, jotka kustannustehokkaasti kilpailisivat puuhiilen kanssa maaseudun energialähteenä etelässä.

Ruokaturvan osalta kolme keskeistä asiaa ovat ilmaston liittyvät katastrofit, sodat ja turvattomuus sekä tarjolla olevan ruuan saavutettavuus. Globaalisti SDG tavoite 2 tuntui olevan hyvässä tilanteessa vuonna 2014. Odotettiin, että saavutamme ei-nälkää tavoitteen. Tilanne on muuttunut katastrofaaliseksi. Nälän absoluuttinen määrä kasvaa ja ravitsemuksellinen nälkä on leimaa antava piirre laajasti. Monesti myös maanviljelijät ovat itse osallisena tässä hädässä.

Selonteossa viitataan Suomen kehityspoliittisiin toimiin. Viimeaikaiset päätökset ovat haastavia. Heikoimmassa asemassa olevia ei auta lainaperusteiset tukimuodot, vaan tarvitaan edelleen avustuksia. Toisaalta eniten vaikuttavuutta saavutetaan yhteisöissä, joissa on kyky ja halukkuus lainaperusteisten välineiden käyttöön. Niukkenevien varojen tilanteessa on tärkeää tehdä kohdennuspäätös avoimesti.

Varojenkohdennus isoihin kansainvälisiin yhteisöihin on hallinnollisesti perusteltua. Saadaan varmasti hyvät raportit tehdyistä toimista. Ongelma kätkeytyy kuitenkin lukujen taakse. IFADin 2020 arvion 1,7 % varoista kohdistui pienviljelijätasolle. Nyt 2024 raportin mukaan viljelijöiden

Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
PL 510 (Simonkatu 6) • 00101 Helsinki
Puhelin 020 4131 • Faksi 020 413 2403
Y-tunnus 0215194-5 • www.mtk.fi

Central Union of Agricultural Producers and Forest Owners (MTK)
PO Box 510 (Simonkatu 6) • FI-00101 Helsinki
Telephone +358 20 4131 • Fax +358 20 413 2403
Business code 0215194-5 • www.mtk.fi

osuus tukikohdennuksesta on tippunut 0,3 %:iin. Hallinnollista taakkaa arvioitaessa tämä havainto pitää ottaa erityisen tarkkailun kohteeksi.

SDG-tavoitteisiin liittyen paikallinen uusiutuva energia on tärkeä myös ruokaturvan näkökulmasta. Vaikka korostetaan aurinkopaneeleista ja tuulivoimaa, on tunnustettava, että 2,3 miljardia ihmistä kypsentää päivittäin ruokansa puuhiilellä. Paikallisen energiantuotannon järjestämien on välttämätöntä, jotta maaseudun naiset ja perheiden lapset eivät käytä aikaansa polttopuidenkeräämiseen, vaan heillä on mahdollisuus koulutukseen ja sitä kautta yhteisönsä kehittämiseen. Emeritus-professori Kanninen VITRI:stä on monesti kytkenyt kehitysyhteistyön kolmeen kysymykseen: pitää panostaa ruuantuotantoon ja pitää panostaa paikalliseen puuntuotantoon, jotta meillä on mahdollisuus huolehtia paikallisesti luonnon monimuotoisuudesta.

Juha Ruippo
johtaja

Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
PL 510 (Simonkatu 6) • 00101 Helsinki
Puhelin 020 4131 • Faksi 020 413 2403
Y-tunnus 0215194-5 • www.mtk.fi

Central Union of Agricultural Producers and Forest Owners (MTK)
PO Box 510 (Simonkatu 6) • FI-00101 Helsinki
Telephone +358 20 4131 • Fax +358 20 413 2403
Business code 0215194-5 • www.mtk.fi